

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ БЛАГОЕВГРАД

СТАНОВИЩЕ¹

Доц. Деспина Проданова Георгиева, дп, ФОЗЗГ - Катедра Здравни грижи Русенски университет „Ангел Кънчев“, член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ по професионално направление 7.5 Здравни грижи, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ. Бр 36/17.04.26 г.

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представена от Мариана Борисова Бачева

I. Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата

Настоящото становище е изготвено в съответствие със закона за Развитие на академичния състав в България, Правилника за неговото прилагане, като и с изискванията на Наредбата за развитие на академичния състав на ЮЗУ.

Конкурсът за „доцент“ в област на Висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.5. Здравни грижи е обявен по установения законов ред Единствен кандидат в конкурса е Мариана Борисова Бачева.

Представената справка от кандидата доказва изпълнение на минималните национални изисквания към научната и преподавателската дейност на кандидатите за заемане на академична длъжност „доцент“ в професионално направление 7.5. Здравни грижи в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Кандидатът отговаря и на допълнителните изисквания на ЮЗУ „Неофит Рилски“, съгласно Наредбата за развитие на академичния състав в ЮЗУ.

Група от показатели	Съдържание	Минимални изисквания	Декларирани от кандидата
А	Показател 1	50	50
В	Показатели 3 или 4	100	100
Г	Сума от показателите от 5 и 9	200	690
Д	Сума от показателите от 10 до 12	50	330
Е	Сума от показателите от 13 до края	30	288,27
	Общ брой точки	400	1458,27

¹ Забележка: Обемът на становището да не надвишава 2-3 страници за един кандидат, с размер на шрифта - 14, шрифт - Times New Roman, междуредие 1,5. Изготвят се становища за всички кандидати по азбучен ред.

II. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция:

За участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 7.5 Здравни грижи в ЮЗУ, *Мариана Бачева е представила два монографични труда и 23 статии и доклади, от които 4 са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани световноизвестни база данни и 19 публикации в нереферирани списания с научно рецензиране.*

Монографичният труд „Клинични разсъждения в здравните грижи“ (Адаптиране и валидиране на инструмент за оценка на клинични разсъждения в сестринската практика.) Значим теоретичен научен принос е разработената концептуална рамка на клиничните разсъждения в сестринската практика, като са разграничени понятията „клинични разсъждения“, „клинично мислене“, „клинична преценка“ и „критично мислене“, определено е мястото на клиничните разсъждения в структурата на професионалната компетентност на медицинската сестра. Адаптирането и валидиране от автора на международно призната за клинични разсъждения скала (NCRS) на български език (NCRS-Bg) е значим практико-приложен принос в областта на обучението по здравни грижи. Чрез предложения инструмент се улеснява процеса на самооценка, на студентите, усъвършенства се клиничното мислене и мотивацията на студентите.

М. Бачева участва в конкурса с втори монографичен труд – „Самооценка на клинична компетентност“ (Психометрични характеристики и адаптиране за български условия на инструмент за самооценка на клинична компетентност при студенти от професионално направление „Здравни грижи“). Монографията представлява самостоятелно научно изследване с подчертан методологичен и научно-приложен характер, посветено на един от основните показатели за качеството на професионалната подготовка на бъдещите медицински специалисти – клиничната компетентност. Особено високо оценявам факта, че за първи път в България е осъществена културна адаптация, психометрична проверка и валидизация на международно утвърден инструмент за самооценка на клиничната компетентност. По този начин авторът обогатява методологичния инструментариум на сестринската наука и създава надеждна научна основа за обективно оценяване на резултатите от обучението. Разработеният инструмент има значима практическа приложимост както в образователния процес, така и в научноизследователската дейност, като предоставя възможности за проследяване развитието на професионалните компетентности, оценка на ефективността на обучението и въвеждане на доказателствено обосновани подходи за усъвършенстване на клиничната подготовка на студентите по здравни грижи.

Оценка на приносите в останалите приложени публикации:

Научноизследователската дейност на гл. ас. Бачева е насочена в 4 основни научни направления:

- I. Сестринско образование, клинични компетентности и клинично мислене.*
- II. Иновации в обучението и симулационно-базирано обучение в здравните грижи.*
- III. Обществено здраве, профилактика и оценка на здравния риск*
- IV. Пациентска безопасност, качество на здравните грижи и психосоциални аспекти на сестринската практика.*

Първото направление обхваща проведени изследвания върху клиничната компетентност, клиничното мислене и клиничните разсъждения като основни компоненти на професионалната подготовка и практическата готовност на студентите и специалистите по здравни грижи. Основните научни и практико –приложни приноси са насочени към разработването, адаптирането и валидирането на инструменти за тяхното обективно оценяване в български образователен и професионален контекст.

Второто научно направление *Иновации в обучението и симулационно-базирано обучение в здравните грижи* е насочено към изследване на възможностите за внедряване и оценка на иновативни образователни технологии в обучението по здравни грижи, с акцент върху симулационно-базираното обучение като съвременен подход за формиране и развитие на професионални компетентности.

Третото направление обхваща изследвания, насочени към оценка на здравния риск, идентифициране на модифицируеми рискови фактори и профилактика на социалнозначими заболявания. Основен акцент е поставен върху ранното откриване на сърдечно-съдовия и метаболитния риск, здравното поведение и качеството на живот при хронични заболявания. Като най- значими научни приноси се открояват определянето на основните влияещи върху качеството на живот при пациенти с хронични заболявания, с акцент върху пациентите с бронхиална астма. Идентифицирани са основните модифицируеми рискови фактори, свързани с развитието на хронични незаразни заболявания при различни групи от населението. Научно-приложните приноси на кандидата се изразяват в разработените рискови профили за ранно идентифициране на лица с повишена вероятност за развитие на захарен диабет тип 2. Доказана е приложимостта на оценката на качеството на живот като показател за проследяване на здравния статус и ефективността на грижите при пациенти с хронични заболявания. Практико-приложните приноси се изразяват в разработените практически насоки за ограничаване на модифицируемите рискови фактори чрез прилагане на здравно-промотивни и профилактични сестрински интервенции, насочени към формиране на здравословно поведение .

Четвъртото научно направление е свързано с приносите на **М. Бачева** във връзка с пациентската безопасност, качеството на здравните грижи и психосоциалните аспекти на професионалната дейност в здравните грижи. Основните приноси на кандидата са насочени към идентифицирането на рискови фактори за възникване на предотвратими усложнения, оценката на професионалната среда и изследването на факторите, влияещи върху професионалното развитие, мотивацията и удовлетвореността на специалистите и студентите по здравни грижи. Предложени са практически подходи за ранно идентифициране и превенция на риска от падане и риска от нарушена цялост на кожата при пациенти от уязвими групи. Формулирани са насоки

за прилагане на стандартизирани инструменти за оценка на риска като част от дейностите по управление на качеството и безопасността на здравните грижи. Предложени са подходи за оптимизиране на професионалната среда и повишаване мотивацията за обучение и професионално усъвършенстване сред специалистите по здравни грижи.

Представените научни, научно-приложни и практико-приложни приноси отразяват научноизследователска дейност на М. Бачева в областта на здравните грижи.

От представената справка се доказват 8 цитирания в монографии и многократно над минималните изисквания цитирания в реферирани списания и сборници.

Учебна и преподавателска дейност: От представената справка става ясно, че М. Бачева е титуляр на 12 учебни дисциплини в направление 7.5 Здравни грижи, специалност Медицинска сестра.

М. Бачева представя справка за участие в три международни, шест проекта, финансирани от ФНИ към ЮЗУ и четири национални проекта.

От предоставена справка: Участие в проект по програма „Еразъм“ се установява, че М. Бачева е участвала в три проекта по програма Erasmus+.

III. Критични бележки и препоръки

Нямам бележки относно дейността и постиженията на кандидата. Потвърждавам положителното ми становище за високото качество на научната и публикационна дейност на кандидата, публикувани в национални престижни издания, както и в реферирани и индексирани световни бази данни.

IV. Заключение

Високото ниво на научни академични постижения, както и професионалният опит и експертност на кандидата ми дава основание да считам, че гл.ас. Мариана Борисова Бачева ще допринесе за поддържане на високото качество на обучението в ЮЗУ в професионално направление: 7.5 Здравни грижи. Всичко гореизложено ми дава основание да оценя ПОЛОЖИТЕЛНО научната и научно-приложна дейност на кандидата.

Кандидатът надвишава изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ЮЗУ. Изразявам убедено своята положителна оценка за високите постижения на гл. ас. Бачева в областта на развитието на Здравните грижи в България, академичната ангажираност на кандидата с обучението и издигане престижа на медицинските сестри. Правя предложение до Научното жури да вземе положително решение и Академичният съвет на ЮЗУ да избере **Мариана Борисова Бачева** на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 7.5 . Здравни грижи.

Регламент (ЕС) 2016/679 на
Европейския парламент и
на Съвета от 27.04.2016

Дата: 15.07.2026г.

Член на журито:

(Доц. Деспина Георгиева,дп)

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI"

ACADEMIC OPINION¹

Assoc. Prof. Despina Prodanova Georgieva, PhD, Faculty of Public Health and Health Care, Department of Health Care, "Angel Kanchev" University of Ruse, Member of the Scientific Jury in the competition for the academic position of **ASSOCIATE PROFESSOR** in Professional Field 7.5 Health Care, announced by South-West University "Neofit Rilski" in State Gazette, Issue No. 36 of 17 April 2026.

Subject: *Evaluation of the scientific, applied scientific, and professional-academic activities and scholarly output of Mariana Borisova Bacheva*

I. General Overview of the Candidate's Scientific Output and Academic Activities

This Academic Opinion has been prepared in accordance with the Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria Act, the Regulations for the Implementation of the Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria Act, and the Ordinance on the Academic Staff Development of South-West University "Neofit Rilski".

The competition for the academic position of Associate Professor in the field of Higher Education 7. Health Care and Sports, Professional Field 7.5 Health Care, was duly announced in accordance with the applicable legislation. Mariana Borisova Bacheva is the only candidate participating in the competition.

The documentation submitted by the candidate demonstrates that she has exceeded the minimum national requirements for research and teaching activities applicable to candidates for the academic position of Associate Professor in Professional Field 7.5 Health Care, in accordance with the Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria Act and the Regulations for its Implementation. The candidate also fulfils the additional requirements of South-West University „Neofit Rilski“, as stipulated in the University's Ordinance on Academic Staff Development.

Group of Indicators	Content	Minimum Requirements	Declared by the Candidate
A	Indicator 1	50	50
B	Indicators 3 or 4	100	100
C	Sum of Indicators 5 and 9	200	690
D	Sum of Indicators 10–12	50	330
E	Sum of Indicators 13 to the end	30	288.27
	Total Score	400	1458.27

¹ Note: The Academic Opinion should not exceed 2–3 pages per candidate and should be prepared in Times New Roman, 14-point font, with 1.5 line spacing. Academic Opinions shall be prepared for all candidates in alphabetical order.

II. Evaluation of the Scientific and Practical Results and Contributions of the Candidate's Submitted Scholarly Output

For participation in the competition for the academic position of Associate Professor in Professional Field 7.5 Health Care at South-West University „Neofit Rilski”, Mariana Bacheva has submitted two monographs and 23 articles and conference papers. Of these, four have been published in scientific journals referenced and indexed in internationally recognised databases, while 19 have been published in non-indexed peer-reviewed journals and conference proceedings.

The monograph *Clinical Reasoning in Health Care (Adaptation and Validation of an Instrument for Assessing Clinical Reasoning in Nursing Practice)* makes a significant theoretical contribution through the development of a conceptual framework for clinical reasoning in nursing practice. Within this framework, the concepts of “clinical reasoning”, „clinical thinking“, „clinical judgment“ and „critical thinking” are clearly differentiated, and the role of clinical reasoning within the structure of nurses’ professional competence is defined. The author’s adaptation and validation of the internationally recognised Nurses Clinical Reasoning Scale (NCRS) for use in Bulgarian (NCRS-Bg) constitutes a significant practice-oriented contribution to health care education. The proposed instrument facilitates students’ self-assessment and supports the development of their clinical thinking and motivation.

The candidate has also submitted a second monograph entitled *Self-Assessment of Clinical Competence (Psychometric Properties and Adaptation to the Bulgarian Context of an Instrument for the Self-Assessment of Clinical Competence among Students in Professional Field 7.5 Health Care)*. The monograph constitutes an independent research study with a strong methodological and applied-scientific focus, devoted to one of the key indicators of the quality of the professional preparation of future health care professionals-clinical competence. I particularly value the fact that, for the first time in Bulgaria, an internationally established instrument for the self-assessment of clinical competence has undergone cultural adaptation, psychometric testing, and validation. In this way, the author enriches the methodological toolkit of nursing science and establishes a reliable scientific basis for the objective assessment of learning outcomes. The developed instrument has substantial practical applicability in both the educational process and research, as it enables the monitoring of professional competence development, the evaluation of training effectiveness, and the introduction of evidence-based approaches to improving the clinical preparation of health care students.

Evaluation of the Contributions of the Other Publications Submitted for the Competition:

Chief Assistant Professor Bacheva’s research activity is focused on four main research areas:

- I. Nursing education, clinical competence, and clinical reasoning.*
- II. Educational innovation and simulation-based learning in health care.*
- III. Public health, disease prevention, and health risk assessment.*
- IV. Patient safety, quality of health care, and psychosocial aspects of nursing practice.*

The first research area encompasses studies on *clinical competence, clinical thinking,* and *clinical reasoning* as key components of the professional education and practical

preparedness of students and health care professionals. The principal scientific and practice-oriented contributions focus on the development, adaptation, and validation of instruments for their objective assessment within the Bulgarian educational and professional context.

The second research area, *Educational Innovation and Simulation-Based Learning in Health Care*, focuses on exploring opportunities for the implementation and evaluation of innovative educational technologies in health care education, with particular emphasis on simulation-based learning as a contemporary approach to developing and enhancing professional competence.

The third research area encompasses studies focused on health risk assessment, the identification of modifiable risk factors, and the prevention of socially significant diseases. Particular emphasis is placed on the early detection of cardiovascular and metabolic risk, health-related behaviour, and quality of life in chronic conditions. Among the most significant scientific contributions is the identification of the principal factors influencing quality of life in patients with chronic diseases, with particular attention to patients with bronchial asthma. The main modifiable risk factors associated with the development of chronic non-communicable diseases in different population groups have also been identified. The candidate's applied scientific contributions include the development of risk profiles for the early identification of individuals at increased risk of developing type 2 diabetes mellitus. The applicability of quality-of-life assessment as an indicator for monitoring health status and the effectiveness of care in patients with chronic diseases has been demonstrated. The practice-oriented contributions consist in the development of practical guidelines for reducing modifiable risk factors through health promotion and preventive nursing interventions aimed at fostering healthy behaviour.

The fourth research area concerns M. Bacheva's contributions to patient safety, the quality of health care, and the psychosocial aspects of professional practice in health care. The candidate's principal contributions focus on identifying risk factors associated with preventable complications, assessing the professional work environment, and examining the factors that influence the professional development, motivation, and satisfaction of health care professionals and students. Practical approaches have been proposed for the early identification and prevention of fall risk and the risk of impaired skin integrity among patients from vulnerable groups. Guidelines have also been formulated for the use of standardised risk assessment instruments as part of quality and safety management in health care. In addition, approaches have been proposed to optimise the professional work environment and to enhance motivation for learning and continuing professional development among health care professionals.

The presented scientific, applied scientific, and practice-oriented contributions reflect the candidate's substantial research activity in the field of health care. The submitted citation report confirms eight citations in scholarly monographs and a number of citations in peer-reviewed journals and conference proceedings that substantially exceeds the minimum national requirements for the academic position of Associate Professor.

Teaching and Academic Activities:

The submitted documentation indicates that M. Bacheva is the lead lecturer for 12 academic courses in Professional Field 7.5 Health Care within the Nursing programme.

M. Bacheva has also submitted evidence of participation in three international projects, six projects funded by the Research Fund of South-West University “Neofit Rilski”, and four national projects.

The submitted statement concerning participation in Erasmus projects confirms that M. Bacheva has taken part in three Erasmus+ projects.

III. Critical Remarks and Recommendations

I have no critical remarks regarding the candidate’s activities and achievements. I reaffirm my favourable assessment of the high quality of the candidate’s research and publication activity, reflected in works published in prestigious national academic journals, as well as in journals referenced and indexed in internationally recognised databases.

IV. Conclusion

The candidate’s outstanding academic and research achievements, together with her extensive professional experience and expertise, clearly demonstrate her ability to contribute to maintaining the high quality of education at South-West University “Neofit Rilski” in Professional Field 7.5 Health Care. In view of the above, I give a positive overall assessment of the candidate’s scientific and applied scientific achievements and strongly support the appointment of Chief Assistant Professor Mariana Borisova Bacheva to the academic position of Associate Professor in Professional Field 7.5 Health Care.

The candidate exceeds the requirements for appointment to the academic position of Associate Professor at South-West University “Neofit Rilski”. I express my unequivocally positive assessment of Chief Assistant Professor Bacheva’s outstanding achievements in advancing the field of health care in Bulgaria, as well as her strong commitment to academic teaching and to enhancing the professional status and prestige of the nursing profession.

Based on the above, I recommend that the Scientific Jury adopt a positive decision and that the Academic Council of South-West University “Neofit Rilski” elect **Mariana Borisova Bacheva** to the academic position of Associate Professor in Professional Field 7.5 Health Care.

Date: 15 July 2026

Member of the Scientific Jury:

Assoc. Prof. Despina Prodanova Georgieva, PhD